

Пісня без слів

Антоніна Гармаш-Литвин

Колись давно-давно жив собі володар. І дуже він любив пісні. При дворі було багато дівчат і хлопців, обов'язком яких було розважати піснями свого володаря.

Найкращим подарунком йому була нова пісня, або новий співак. Одного разу війська поверталися до дому. Похід був успішним, завантажені багатою здобиччю, рухались поволі. Та найцінніший скарб був у двох вояків: в одного на возі сидів полонений хлопець, що мав чудовий голос і знав багато пісень. А в другого, схована від сторонніх очей похідним наметом, плакала юна-красуня-полонянка, що мала голосочок, мов срібний дзвіночок.

Як і гадали, володар з усіх дарунків найдужче зрадів новим співакам. Наказав якнайкраще доглянути їх і пошвидше підготувати до виступу.

І коли настав той день, то він перевершив усі сподівання. І дівчина і хлопець співали гарно, їхні голоси бриніли то смутком, то надією, то глибокою тугою. Але всі відтінки і барви співу були чарівні і неповторні, слухачі сиділи, мов заворожені.

А хлопець і дівчина стрілися очима. І спалахнуло яскравим полум'ям те негасиме і нев'яне, що таїться до часу в кожному юному серці. Перелився біль неволі із очей в очі і народилася тужна пісня про кохання в неволі на чужій землі...

Час плинув. І дівчина, і хлопець тільки й жили чеканням зустрічі. А бачились вони лише тоді, коли кликали співати. Тоді їхні очі пестили одне одного, а вуста вимовляли в пісні всі свої мрії і надії, весь шал нерозтраченого кохання. Спочатку цього не помічав ніхто. Та хіба можна довго приховувати сонце, що сяє в грудях?

Не торкнула байдужої душі володаря ніжна квітка юного кохання. Заборонив приводити закоханих разом. Тепер до залу для співу вони приходили поодиноці.

Туга охопила їх – не бачити одне одного, то найгірша покара для закоханих. Тоді почали співати кожен у своїй кімнаті. І пісні, прорвавшись крізь стіни, линули одна до одної, виповідали всі свої жалі і надії.

Розлютувався володар, що не може роз'єднати закоханих. Поставив недремну сторожу, щоб не давала їм співати.

...Сохли з туги хлопець і дівчина, мліли їм на вустах пісні, спрагло просилися в політ. Та наглядачі ревню виконували наказ. Тоді хлопець попросив, щоб йому принесли грушевого дерева, срібного дроту та інструменти. Здивувався володар: навіщо все те хлопцеві, але наказав своїм слугам дістати все, що він просив. Довго мудрував хлопець, а коли закінчив, то в руках його побачили дивний інструмент, що нагадував тонкий стан його коханої. Хлопець попрохав наглядачів, щоб дівчина передала йому пасмо свого золотого волосся. Довго це вирішували, а потім таки пішли до дівчини, яка радо передала коханому те, що він просив. Хлопець ще довго мудрував над паличкою, до якої прилаштував те пасмо, потім ніжно притис інструмент до підборіддя, змахнув паличкою з пасмом волосся, ніжно провів по срібних струнах і дивовижна мелодія

полинула крізь стіни. Заслухалися всі, заворожила дивна пісня без слів. А пісня полинула прямо до коханої, заговорила до неї. Не було в тій пісні жодного слова, та дівчина все зрозуміла: що цвіло в його серці, що тужило за коханою, що в'яло в неволі. Виповідав хлопець своєю піснею все...

Зраділа дівчина, що розуміє мову коханого, засвітилися їй очі, відкрилися уста, щоб відповісти, та недремний вартовий застережно підняв руку. А хлопець довго виповідав коханій про все, ніхто не забороняв, бо це ж була пісня без слів. Ніхто не знав, що дівчина розуміє все. Та така невимовна туга охопила її від незмоги відповісти кожному, що билася вона об стіну мов пташка в клітці. А потім попрохала, щоб принесли їй калинову гілку і ножа. Володар наказав принести все, очікуючи приємної несподіванки від прекрасної полонянки. Дівчина довгенько майструвала, а через деякий час всі почули пісню без слів. Дівчина приклала до вуст дудочку, змайстровану з калинової гілки, перебирала пальцями і добувала чарівні звуки. Звабою бриніла музика, дивний неспокій вливала в душу. Полинула крізь товщу стін до коханого, приголубила-припала до нього, заговорила голосом коханої, виповіла всі жалі та смутки, свою тугу за ним. І стільки неповторного чару було в тій пісні, що всі слуги, всі, хто був у палаці, закам'яніло слухали, доки й не вмовкла. Ніхто не знав, що то вона промовляла до свого коханаго – виповіла все-все, що бриніло дівчині на устах, що таїлося в грудях.

З багатьох країн з'їжджалися до того царя послухати диво. Цар наказав якнайкраще доглядати полонених, але зустрічатися не дозволив, співати пісень забороняв... Так жили вони в різних кутках палацу, ніколи не бачачи одне одного. Але пісні без слів витали одне до одної, розмовляючи між собою, передаючи все те, що і словами не виповісти.

Хоч як доглядали слуги закоханих, та вони в'яли і марніли, мов квіти без сонця й води. Тільки й життя їхнього: пісні без слів.

Одного вечора, коли все навколо завмерло, заворожене нічною бентегою, чеканням чогось таємничого, пісні лунали особливо чарівно. Невимовна туга і біль змінювалися світлою радістю, смуток перевивався надією. А всі пісні пронизувало веселковим сяйвом сонце кохання. Десь під ранок закохані вмовкли. Пісня, обірвавшись, не гасла раптово, а довго бриніла, мов линучи на крилах все вище і вище.

Коли зійшло сонце, зчинився переполох: хлопця і дівчини не стало. Вікна і двері зачинені, вартові сиділи на своїх місцях, не спали, а закоханих не було. Обшукали весь палац, весь сад, та їх ніде не було. Тільки інструменти лежали долі. Поклали їх на полицю та згодом і забули про них.

Але одного разу приїхав гість із краю, з якого родом були хлопець та дівчина. Він слухав колись їх пісні, то й запитав зараз, де вони. Йому все розповіли, показавши інструменти, що залишилися. Гість попросив продати йому інструменти, але володар віддав їх і так, як непотріб.

Повертаючись додому, гість кілька разів прикладав до губ калинову гілку, пробував торкати другий інструмент, та вони мовчали. Ступивши на рідну землю, він знов підніс

до губ калинову гілку. І раптом озвалася вона, заспівала голосом без слів, розлилася урочистою піснею повернення на рідну землю. Торкнувся він другого інструмента і той озвався ніжною і прекрасною піснею, що вторила першій.

З того часу люди навчилися робити ці інструменти і грати на них. І назвали їх сопілкою та скрипкою. Не зникли закохані, не вмерли. Вони ожили в піснях без слів, славлячи найчарівніше в світі почуття кохання, туги за рідним краєм, щастя поєднання двох сердець, виповідаючи найтонші відтінки поривань і мрій, проклинаячи неволю і насильство.

Вічні і невмирущі ті пісні, як нев'яна квітка кохання.